

Sivilombudsmannen
Forebyggingsenheten v/kontorsjef Helga Fastrup Ervik
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
201700893-47

Dato:
09.10.2018

ULLERSMO FENGSELS SVAR PÅ SIVILOMBUDSMANNENS OPPFØLGINGSBREV AV 30.07.2018 ETTER BESØK I ULLERSMO FENGSEL 29. - 31. AUGUST 2017

Viser til Sivilombudsmannens skriv av 30. juli 2018 hvor det anføres at Ullersmo fengsel fortsatt har utfordringer som utgjør en risiko for umenneskelig eller nedverdiggende behandling. Sivilombudsmannen angir i sitt skriv enkelte punkter som de ønsker supplerende informasjon om, samt nærmere redegjørelse for hvilke oppfølgingstiltak som fengselet har iverksatt siden forrige redegjørelse i skriv av 15. mai 2018. De punktene som Sivilombudsmannen ønsker supplerende informasjon om er angitt med uthevet skrift.

Vi vil knytte våre kommentarer til de anmodninger om supplerende informasjon som Sivilombudsmannens anfører i uthevet skrift.

Ad. 2

Fysisk standard

«Det bes om en orientering når disse tiltakene er ferdigstilt».

Det er nylig avholdt et møte mellom Ullersmo fengsel og Statsbygg vedrørende fremdriften i Statsbyggs arbeid med å få renoveret avdeling Z-øst. Statsbygg er i gang med å prosjektere utbedringene i avdeling Z-øst, og slik det fremstår pr i dag vil flere av fengselets særavdelinger bli utbedret samtidig med avdeling Z-øst. Statsbyggs prosjekteringen har derfor tatt lengre tid enn først estimert, og etter det vi har fått opplyst er det usikkert når oppstart og ferdigstillelse kan forventes å være klart. Ullersmo fengsel vil underrette Sivilombudsmannen om status så snart vi vet noe mer om oppstartstidspunkt og ferdigstillelse av disse arbeidene.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Ullersmavn 5

Telefon: 63 92 73 00
Telefaks: 63 92 73 01

Org.nr: 974 706 806

Saksbehandler:
Kristin Bugge Lyså

E-post: postmottak.ullersmo-
fengsel@kriminalomsorg.no

Ad. 5

Dokumentasjon av vedtak og tilsyn ved bruk av sikkerhetscelle

Sivilombudsmannen ønsker å bli informert om hvordan presiseringen av gjeldende regelverk for vedtak om tiltak etter straffegjennomføringsloven § 38 er blitt gjort overfor ansatte. Ombudsmannen ønsker også tilsendt fengselet nye rutiner for bruken av sikkerhetscelleprotokoll og føring i fengselets datasystem, samt hvordan ledelsen fører kontroll med overholdelsen av disse.

På bakgrunn av de tilbakemeldingene som Ullersmo fengsel fikk i besøksrapporten fra Sivilombudsmannen tidligere i år ble det foretatt en gjennomgang av bestemmelsene i straffegjennomføringsloven §§ 37, 38 og 39 med tilhørende forskrifter og retningslinjer med alle fengselets førstebetjenter. Vilklårene for bruk av utelukkelse og plassering på sikkerhetscelle og sikkerhetsseng ble repetert og presisert. Samtidig ble Sivilombudsmannens merknader på dette området særlig kommentert og diskutert. I tillegg ble bruk av tvangsmidler for håndtering av innsatte under 18 år gjennomgått i detalj.

For å sikre at fengselsledelsen til enhver tid har tilstrekkelig kontroll i henhold til gyldigheten av alle tvangsvedtak som fattes i fengselet, så leveres alle vedtak som er hjemlet i straffegjennomføringsloven §§ 37, 38 og 39 til inspektør eller fengselsleder i papir og elektronisk så snart de er skrevet. Vedtak i medhold av straffegjennomføringsloven § 38 er det fengselsleder som beslutter. Inspektøren og/eller fengselsleder forsikrer seg om at vedtaket er i overensstemmelse med regelverket og at innsatte blir ivaretatt på best mulig måte ut i fra den konkrete situasjonen. Alle utelukkelse blir i tillegg diskutert og vurdert på det daglige morgenmøtet med inspektører og fengselsførstebetjenter tilstede. Tiltakets varighet og mulighet for opphør berøres alltid i disse møtene.

Dersom oppholdet på sikkerhetscelle har en varighet utover 3 døgn skal tiltaket meldes til regionalt nivå som tar stilling til om vedtaket skal opprettholdes. Opphold på sikkerhetsseng som strekker seg utover 24 timer skal også meldes til regionalt nivå som tar stilling hvorvidt tiltaket skal opprettholdes. Dette følger av straffegjennomføringslovens § 38 fjerde og femte ledd. På denne måten sikrer man at så vel fengselet som regionalt nivå vurderer hvorvidt grunnlaget for tiltaket er tilstede når det av ulike grunner strekker seg ut i tid.

Ullersmo fengsel har i tillegg til ovennevnte tiltak utarbeidet en ny intern instruks for praktisk håndtering av innsatte på sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, se vedlagte skriv. Instruksen angir helt konkret hvordan tilsynet av innsatte skal være, bekledning, lufting, bruk av tolk, loggføring, renhold, matservering og opphør av tiltaket. Denne instruks kommer i tillegg til gjeldende instruks for beslutninger etter straffegjennomføringsloven §§ 37, 38 og 39 – delegasjon, tilsyn og innrapportering til regionalt nivå.

Den nye instruks inneholder som nevnt et eget punkt om fengselets rutiner knyttet til bruk av sikkerhetscelleprotokoll, føring i fengselets datasystem og ledelsens kontroll med ansattes utførelse av tjenesten ved bruk av tvangsmidler overfor innsatte. Av den nye instruks går det frem at loggen skal føres elektronisk i en særskilt mal som opprettes av vaktleder/førstebetjent i en egen mappe som lagres elektronisk. Av hensyn til innsattes personvern brukes kun innsatt nummer i loggen. Alle tilsyn som ansatte har med innsatte under oppholdet skal gjengis i loggen

med nøyaktig tidspunkt og navn på den som har gjennomført tilsynet. Alle observasjoner og evt. dialoger som finner sted i forbindelse med tilsynet skal gjengis i loggen. Vaktleder skal påse at fengselsleder blir forelagt en utskrift av loggen til gjennomsyn og signering hver dag. Den signerte loggen blir scannet og ført inn i fengselets datasystem på innsattes mappe. I tillegg blir det ført et eget registrerings skjema over alle innsatte som har vært plassert på sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng i løpet av et kalenderår. Skjemaet inneholder kun opplysninger om innsattes nummer, oppholdets varighet og hvem som har fattet beslutningen. Sistnevnte skjema ligger i en skjermnet mappe hvor kun vaktledere og inspektører har tilgang.

Ad. 6

Fysiske forhold på sikkerhetscelle

Sivilombudsmannen understreker viktigheten av at belysningen om kan dempes og ber om å bli orientert om det så snart disse er montert, og senest innen 10. oktober.

Belysningen på sikkerhetscellene har to ulike styrkegrader. En som benyttes på dagtid, og en som er mer dempet om natten. Utover dette er det ingen mulighet for å regulere lysstyrkene i sikkerhetscellene. Ullersmo fengsel har vært i kontakt med Statsbygg angående montering av dimmer på sikkerhetscellene, men pr i dag er ikke slike montert. Ullersmo fengsel vil ta opp saken med Statsbygg på nytt og anmode om at det blir montert dimmere så raskt som mulig.

Ad. 7

Tilsyn, ivaretagelse og vurdering av opphør/Opphold i friluft ved bruk av sikkerhetscelle

Sivilombudsmannen imøteser orientering om hvordan anbefalingen følges opp.

Det vises til vedlagte interne instruks for praktisk håndtering av innsatte på sikkerhetscelle og sikkerhetsseng.

Under kulepunktet «Lufting» fremgår det at Sivilombudsmannens anbefaling om tilgang til luft for innsatte på sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng er ivaretatt. Ullersmo fengsel vil legge til rette for at innsatte, som forventes å oppholde seg på sikkerhetscelle utover 24 timer, får tilbud om luft forutsatt av at det fremstår som sikkerhetsmessig forsvarlig. Dersom det ikke fremstår som sikkerhetsmessig forsvarlig å gi innsatte tilbud om luft, skal dette begrunnes konkret og føres i fengselets journalsystem (Kompis). På denne måten sikrer vi at muligheten for lufting vurderes og begrunnes helt konkret i hvert enkelt tilfelle.

Under kulepunktet «Vurdering av opphør» fremgår det tydelig at fengselet skal tilstrebe at oppholdet blir så kort som mulig. Det legges i den forbindelse opp til at kontakten tjenestemennene skal ha med innsatte skal være hyppig og jevnlig, og opphør av tiltaket skal stå i fokus hos tjenestemennene når de er i dialog med innsatte. Dersom det er behov for tolk for å kunne kommunisere med innsatte, skal dette innhentes så raskt som mulig. Alle vurderinger som

gjøres i forbindelse med mulig opphør av tiltaket skal begrunnes og føres i fengselets journalsystem.

Utover ovennevnte kulepunkter inneholder instruksene kulepunkter for «tilsyn og matsservering». Når det gjelder fengselsbetjentenes tilsyn med innsatte på sikkerhetscelle så skal det gjennomføres minst en gang i timen, med mindre hyppigere tilsyn blir besluttet i samråd med fengselsinspektør. Videre skal fengselets helseavdeling kontaktes om tiltaket når det iverksettes og gjennomføre tilsyn med innsatte under oppholdet minst en gang pr dag. Tilsyn på sikkerhetsseng har samme frekvens som ved bruk av sikkerhetscelle. Fengselsinspektøren kan ved behov beslutte at dette tilsynet skal være kontinuerlig. Tidligere erfaring har vist at tilsyn med innsatte på sikkerhetscelle som regel er hyppigere enn en gang i timen når innsatte er våken, mens tilsyn på sikkerhetsseng som regel er mer konstant. Dersom det er behov for tolk for å kunne kommunisere med innsatte skal tolk innhentes så raskt som mulig. Innsatte skal tilbys mat i forbindelse med faste måltider, men også utover disse dersom innsatte ønsker det.

Ad. 8

Bekledning under opphold på sikkerhetscelle

Det ønskes klargjort at fengselet alltid tilbyr rivesikker poncho i tilfeller der selvmordsfare umuliggjør bruk av egne klær.

Det vises til vedlagte intern instruks for praktisk håndtering av innsatte på sikkerhetscelle og sikkerhetsseng. Under kulepunktet «bekledning» følger det at dersom det foreligger selvmords- eller selvbeskadigelsesfare skal innsatte få utlevert en rivesikker poncho ved innsettelse på sikkerhetscelle. I tillegg ligger det et rivesikkert pledd på alle sikkerhetscellene. Rivesikker poncho og rivesikkert pledd er tilgjengelig i anstalten og skal benyttes ved alle innsettelser der selvmordsfare eller selvbeskadigelsesfare umuliggjør bruk av andre klær.

Ad. 9

Isolasjon på avdeling Z-øst

Ombudsmannen etterlyser konkrete tiltak for hvordan innsatte bedre ivaretas når det gjelder oppfølging av renhold og hygiene.

Ullersmo fengsel er i likhet med Sivilombudsmannen av den oppfatning at innsatte ikke skal oppholde seg på en celle som ikke er ren. Særlig når innsatte «griser» avføring eller urin skal han flyttes over til en annen celle umiddelbart slik at den urene cellen kan bli vasket. Ved flytting tilbys innsatte en dusj og rene klær. Ullersmo fengsel har avtale med et renholdsfirma som rengjør cellen forskriftsmessig iht smittevern. Dersom innsatte «griser» til cellen med matrester eller annet avfall blir innsatte oppfordret av tjenestemennene til å rydde og vaske cellen. Dette gjøres daglig.

Ullersmo fengsel har imidlertid hatt innsatte på avdeling Z-øst som uavbrutt har grisert og rotet til cellene de har vært plassert på. Også i disse tilfellene oppfordres innsatte til å rydde og vaske cellen sin selv. Dersom de ikke etterkommer dette blir de flyttet til en ren celle, mens den «gamle» cellen blir rengjort av fengselet. Vi ser imidlertid at enkelte innsatte, bare etter noen timer på ny celle, har greid å tilgrise den nye cellen likedan som den han flyttet fra. I slike tilfeller, med mindre det fremstår som helseskadelig, blir ikke innsatte umiddelbart flyttet. Derimot får innsatte så lite som mulig inn på cellen slik at antallet gjenstander det kan «grises» med blir så få som mulig. Maten innsatte får inn på cellen tilpasses også. Samtidig oppfordres

innsatte hyppig av tjenestemennene om å levere tilbake tallerkener, kopper, glass, matrester og søppel som kan bidra til uorden. Hvor lang tid det tar før innsatte igjen flyttes til en ren celle beror på en helt konkret vurdering og kan variere avhengig av innsattes adferd og tilgrisingens omfang. Alt i alt arbeider fengselet daglig for at innsatte skal oppholde seg i ryddige og rene omgivelser. Det gjelder også innsatte på avdeling Z-øst.

Med bakgrunn i ombudsmannens funn fra besøket, etterlyses det mer konkrete tiltak for å avhjelpe fare for isolasjonsskader og risiko for krenkelse av innsattes menneskerettigheter.

Ullersmo fengsel er i en omorganiseringsprosess. Fengselet er i disse dager i ferd med å ansatte en ny inspektør som skal ha ansvar for alt av aktivitetstilbud, sysselsetting og programvirksomhet i fengselet. I tillegg er det nedsatt en egen arbeidsgruppe som skal se nærmere på det innholdsmessige tilbudet fengsel ønsker å tilby innsatt. Arbeidsgruppen er så vidt kommet i gang med dette arbeidet. Det vil således være for tidlig for oss å si noe mer konkret om hva de tenker å legge opp til av aktiviteter for innsatte i avdeling Z-øst. Frem til dette er klart vil tjenestemennene i avdelingen drive med isolasjonsforebyggende arbeid hver dag. I tillegg vil innsatte bli oppsøkt av fritidskonsulenten daglig med tilbud om trening eller annen fysisk aktivitet. Innsatte vil få tilbud om å låne bøker eller DVD 'er, mens prest og sosialkonsulent vil uoppfordret ta kontakt med innsatte. All kontakt eller forsøk på kontakt blir registrert i fengselets journalsystem.

Ad. 12

Sikkerhet og følelse av trygghet

Det bes om en nærmere orientering om fengselets konkrete arbeid med å gjennomføre din visjon om å skape trygge omgivelser for sine innsatte.

Ullersmo fengsel arbeider hver eneste dag med å skape trygge omgivelser for innsatte. Dette arbeidet gjøres primært i avdelingene og på arbeidsplassen gjennom den kontakt ansatte har med innsatte. Etableringen av kontaktbetjenthåndboken har medvirket til at kontakten mellom innsatte og kontaktbetjent er blitt tettere og hyppigere. I tillegg har kameradekkingen i fellesarealene post 3 og post 4 blitt betydelig bedre. Ansatte i overvåkningsentralen kan følge med på alle bevegelser i alle avdelingene selv om det ikke er tjenestemann tilstede.

Fangesammensetningen i fengselet vurderes konkret hver eneste dag av inspektørene. Utrygghet, uro og uheldige sammensetninger av innsatte ryddes opp gjennom blant annet å flytte innsatte internt i fengselet. I tillegg blir det samtalt med innsatte om hva og hvorfor det oppleves utrygt. Hvis det er mulig for fengselet å gjøre noe helt konkret i forhold til innsattes utrygghet, så iverksettes det umiddelbart. Føler innsatte seg for eksempel utrygt ved forflytninger rundt i fengselet, følges han av en tjenestemann. Samtidig arbeides det med å gi innsatte mestringsfølelse og tilstrekkelig informasjon for å skape trygghet. Videre får ikke innsatte som har en uheldig påvirkning på hverandre lufte i samme luftegård, være sysselsatt på samme sted eller delta på fellesarrangementer samtidig. Nettopp for å sikre innsattes trygghet holder prestene to gudstjenester. En for innsatte fra post 3 og en for innsatte fra post 4. I tillegg må alle innsatte melde seg på i forkant og godkjennes for deltakelse av inspektøren. Blir utryggheten alt for stor og vi ser at innsatte isolerer seg for å unngå kontakt med andre innsatte, blir innsatte overført til et annet fengsel.

Ad. 13**Informasjon ved inntak**

Sivilombudsmannen ønsker tilsendt det nye informasjonsheftet samt informasjon om hvilke språk dette er oversatt til.

På grunn av akutt, langvarig sykdom hos den ansatte som var ansvarlig for å ferdigstille informasjonsheftet ble ikke dette ferdigstilt før i disse dager. Ett eksemplar av heftet følger vedlagt.

Informasjonsheftet vil bli oversatt til engelsk, fransk, spansk, albansk, litauisk, rumensk, polsk og arabisk.

Ad. 15**Fritidstilbud, utetid fra celle og lufting**

Ombudsmannen ber om å bli gjort kjent med tidsplanen for dette arbeidet

Ullersmo fengsel er i prosess med å lage en helhetlig plan for utvikling av bygg og uteområder. De første skissene er utarbeidet. Skissene inneholder nye bygg og hvordan uteområdet kan utvikles, se vedlagt skisse. Planene skal være ferdig før utgangen av 2018.

Utbedring/oppgradering av uteområdene vil gradvis starte våren 2019. Når prosjektet endelig ferdigstilles er vanskelig å si, da det må finansiering på plass.

Ad. 17**Bruk av telefon og Skype**

Ombudsmannen ber om å bli orientert om antall innsatte som vil være i målgruppen for å benytte denne formen for kommunikasjon med familie og venner.

Ullersmo fengsel har pr i dag 55 innsatte med utenlandsk opprinnelse og alle sammen har i utgangspunktet mulighet for å kunne benytte seg av Skype. Se vedlagte intern instruks for bruk av Skype.

Myh

Ole Jonny Rydland
fengselsleder

Kristin Bugge Lyså
seniorrådgiver

Kopi til: Kriminalomsorgsdirektoratet,
Kriminalomsorgen region øst,